

XIX-oji tarptautinė mokslinė konferencija

Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVIII amžiuje

Vyrai ir moterys (I): statusas, santykiai, įvaizdžiai

2020 m. gruodžio 3–4 d., Vilnius

Ankstyvųjų naujųjų laikų epochoje kuriantis centralizuotoms valstybėms ir Vakarų Europoje įsigalint absoliutizmui, individas tapo vis labiau pavaldus išorės kontrolei. Privatus šeimos, giminės, namų gyvenimas atsidūrė valstybinės ir bažnytinės valdžios stebėjimo ir netgi reguliavimo lauke. Naujuosius laikus ženkliino mentaliteto pokyčiai, kuriems esminės įtakos turėjo Reformacija, visuomeninio gyvenimo centre pastačiusi santuokinę šeimą bei daugelyje Europos regionų panaikinusi celibatą ir vienuolynus. Protestantiškuose kraštuose santuoka tapo bene vienintele leistina moters egzistavimo forma. XVI–XVIII a. Europoje vykę procesai turėjo tiesioginės įtakos moterų padėčiai. Tyrinėtojai šiuos pokyčius vertina kontraversiškai, tačiau dominuoja tezę, kad ankstyvaisiais naujaisiais laikais moterų teisinė ir visuomeninė padėtis pablogėjo: sustiprėjo skirstymas į moteriškąją ir vyriškąją aktyvumo sritis, ėjęs lygiagrečiai su moteriškosios sferos devalvacija.

Esminių pokyčių lyčių santykių srityje įnešė Apšvietos epocha, paskatinusi permąstyti moters vietos visuomenėje klausimą ir mėginama suderinti teiginius apie vyrų ir moterų padėties skirtumus su universalistine Apšvietos filosofija. XVII a. pabaigoje – XVIII a. iškeltos visuomeninės sutarties, moterų švietimo, partnerystės santuokoje idėjos atvėrė kelią moterų emancipacijai.

XVIII a. antroje pusėje Apšvietos epochos idėjos pasiekė atokiausius Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kampelius. Bene ryškiausiai diskusijos dėl vyrų ir moterų statuso ir jų vaidmens visuomenėje išplėskė XVIII a. 8-ame dešimtmetyje, kada, reformuojant valstybės švietimo sistemą, Abiejų Tautų Respublikoje buvo atkreiptas ypatingas dėmesys į abiejų lyčių vaikų auklėjimą. 1783 m. parengtuose „Edukacinės komisijos nuostatuose“ buvo galutinai suformuluoti reikalavimai mergaičių švietimui. Švietimo tikslas turėjo būti išugdyti jas geromis žmonėmis, motinomis, namų poniomis, kurios būtų atsidavusios Tėvynei.

Nepaisant gausios Abiejų Tautų Respublikos „moterų pasauliui“ skirtos istoriografijos (pastaraisiais dešimtmečiais pasirodė reikšmingi moterų mentaliteto, didikių dvaro, moterų patronato, komunikacinių tinklų ir kt. problemų tyrimai), iki šiol stinga visuminio žvilgsnio į lyčių santykius XVIII a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, vyrų ir moterų teisinį, visuomeninį, ekonominį statusą, kaip ir į to meto visuomenėje dominavusius idealus vyrų ir moterų įvaizdžius.

Problemos aprėptis ir platus klausimų ratas skatina inicijuoti kelių konferencijų ciklą, į dėmesio centrą iškeliantį XVIII a. gyvenusių vyrų ir moterų padėtį, jų įvaizdžius ir santykius bei šių santykių interpretacijas. Sekdami Vytautu Kavoliu, vienu pirmųjų istoriografijoje apmąsčiusiu Apšvietos amžiaus moteris ir vyrus lietuvių kultūroje, kviečiame pažvelgti, ar „moterų pakalbinimas XVIII a. reiškia, kad vyrų galvosena yra pasikeitusi?“.

2020 m. gruodžio 3–4 d. rengiamoje tradicinėje, 19-oje XVIII amžiaus tyrėjų konferencijoje siūlome aptarti šiuos klausimus:

- Lyčių tyrimų teoriniai ir metodologiniai aspektai;
- Teisinis, materialinis, visuomeninis moters statusas XVIII a. Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje ir Abiejų Tautų Respublikoje;
- Vyrų ir moterų socialiniai vaidmenys ir jų konstravimas;
- Vyriškoji ir moteriškoji kasdienybė; santykiai šeimoje, giminėje, visuomenėje;
- Vyriškumo ir moteriškumo raiškos;
- Vyrų ir moterų įvaizdžiai literatūroje ir mene;
- Rašanti ir kurianti moteris: moteriškasis ego-naratyvas ir jo tyrimai;
- Moterų emancipacijos užuomazgos: viešosios sferos at(si)vėrimas moterims.

Maloniai kviečiame konferencijoje dalyvauti istorikus, sociologus, literatūrologus, švietimo istorikus, menotyrininkus ir kitų mokslo kryptių tyrinėtojus. Pranešimų temas bei trumpas 3–4 sakinių anotacijas prašome siųsti konferencijos koordinatoriams iki **2020 m. birželio 30 d.**

Konferencija vyks Nacionaliniame muziejuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose (Katedros a. 4, Vilnius) ir Lietuvos istorijos institute (Kražių 5, Vilnius).

Konferencijos kalbos – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriografijos kalbos.

Konferencijos organizacinis komitetas:

Dr. Lina Balaišytė (Lietuvos kultūros tyrimų institutas)

Doc. dr. Vydas Dolinskas (Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai, Vilniaus universitetas)

Doc. dr. Liudas Glemža (Vytauto Didžiojo universitetas)

Doc. dr. Robertas Jurgaitis (Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija)

Prof. dr. Valdas Rakutis (Klaipėdos universitetas, Kauno tvirtovės parkas)

Dr. Adam Stankevič (Lietuvos istorijos institutas)

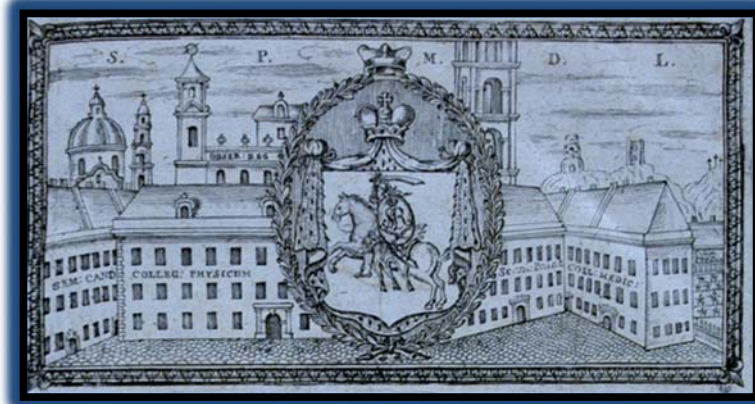
Prof. dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė (Lietuvos istorijos institutas, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija)

Kontaktai: smigelskyte.stukiene@gmail.com, tel. +37068448885; +370 5 2617273

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY
VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY
NATIONAL MUSEUM – PALACE OF THE GRAND DUKES OF LITHUANIA

19th International Scientific Conference

The Grand Duchy of Lithuania in the 18th Century

Men and Women (I): Status, Relations, Images

December 3–4, 2020, Vilnius

The rise of centralized states and the growth of absolutism in Western Europe during the early modern period led to increasing external controls imposed on an individual. A private family, kin and home life was placed under the observation and even regulation of the State and the Church. The modern era was marked by mentality changes, which were essentially influenced by the Reformation, as it put the marriage-based family into the centre of public life and abolished clerical celibacy and monasteries in many regions across Europe. Marriage was probably the only permissible form of existence for a woman in Protestant regions. The processes that took place in Europe in the 16th–18th centuries had a direct influence on the situation of women. There is a certain controversy among researchers as to how these changes should be interpreted; however, it is generally stated that the legal and social situation of women deteriorated during the early modern period: the division into ‘feminine’ and ‘masculine’ activity spheres increased and occurred together with the devaluation of the feminine sphere.

The Age of Enlightenment brought essential changes to the sphere of gender relations. It encouraged to rethink the question of a woman’s role in society and attempted to harmonize the assertions about the differences in the position of men and women and the universalist philosophy of the Enlightenment. The ideas of the social contract, the education of women, partnership in marriage, which were brought forward at the end of the 17th century and in the 18th century, opened the way for the emancipation of women.

In the second half of the 18th century, the ideas of the Enlightenment reached the remotest corners of the Grand Duchy of Lithuania. Discussions on the status of men and women and their role in society were probably most vigorous in the 8th decade of the 18th century when special attention was paid to the education of the children of both genders in the course of the national education reform launched in the Polish-Lithuanian Commonwealth. The Statutes of the Commission of National Education adopted in 1783 laid down the requirements for the education of girls. The aim was to educate them as good wives, mothers and mistresses of the house devoted to their Homeland.

Despite the rich historiography addressing “the world of women” in the Polish-Lithuanian Commonwealth (significant studies on women’s mentality, the noblewomen’s manor, women’s patronage, communicative networks and other problems have appeared in the last decades), a more holistic look at gender relations in the Grand Duchy of Lithuania in the 18th

century, the legal, social and economic status of men and women as well as the ideal images of men and women that dominated in society at that time is still lacking.

The scope of the problem and a wide range of topics encourage us to initiate a cycle of several conferences focusing on the situation of men and women in the 18th century, their images and relations as well as the interpretations of these relations. In the words of Vytautas Kavolis, one of the first in historiography to address the topic of the women and men of the Enlightenment in Lithuanian literature, we would like to invite you to consider whether “the giving of voice to women in the 18th century means that the mindset of men had actually changed”.

The traditional 19th conference of the researchers of the 18th century to be held on December 3–4, 2020 intends to address the following questions:

- theoretical and methodological aspects of gender studies;
- legal, material and social status of women in the Grand Duchy of Lithuania and the Polish-Lithuanian Commonwealth in the 18th century;
- social roles of men and women and their construction;
- male and female daily routine; relations in a family, kin, society;
- manifestations of masculinity and femininity;
- images of men and women in literature and art;
- woman as a writer and creator: female ego-narrative and its studies;
- origins of the emancipation of women: opening of the public sphere for women.

The conference welcomes historians, sociologists, literary scholars, education historians, art critics as well as the researchers in other fields. Please send the topics of your papers and brief abstracts of 3–4 sentences to the conference coordinators until **June 30, 2020**.

The conference will take place at the National Museum Palace of the Grand Dukes of Lithuania (Katedros a. 4, Vilnius) and at the Lithuanian Institute of History (Kražių 5, Vilnius).

Conference languages: languages of historiography of the Grand Duchy of Lithuania.

Conference Organizing Committee

Dr. Lina Balaišytė (Lithuanian Culture Research Institute)

Doc. dr. Vydas Dolinskas (National Museum – Palace of The Grand Dukes of Lithuania)

Doc. dr. Liudas Glemža (Vytautas Magnus University)

Doc. dr. Robertas Jurgaitis (Education Academy of Vytautas Magnus University)

Prof. dr. Valdas Rakutis (University of Klaipėda)

Dr. Adam Stankevič (Lithuanian Institute of History)

Prof. dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė (Lithuanian Institute of History, Education Academy of Vytautas Magnus University)

Contacts : smigelskyte.stukiene@gmail.com, phone +37068448885; +370 5 2617273